

ELMAS KRİSTALLERİ İÇEREBİLECEK BATI ANADOLU'DAKİ LAMPROİT BACALARI

Murat Hatipoğlu^{a,b}, H.Baki Buzlu^a, Yasemin Yardımcı^a, Başak Gürsoy^a

^a*Dokuz Eylül Üniversitesi, İMYO, Kuyumculuk ve Takı Tasarımı Programı,*

35380, Buca, İzmir

^b*Dokuz Eylül Üniversitesi, FBE, Doğal Yapı Taşları ve Süstaşları Anabilim Dalı,*

35370, Buca, İzmir

(murat.hatipoglu@deu.edu.tr)

ÖZ

Türkiye'de kıymetli taşların varlığına yönelik araştırmalar son yıllarda gittikçe önem kazanmaya başlamıştır. Ancak, en kıymetli süstaşı olarak kabul edilen elmasın varlığına dair somut bir buluntu günümüzde henüz yoktur. Bununla beraber bazı arkeolojik kayıtlarda elmasların antik Anadolu uygarlıklarında çıkartılmış ve kullanılmış olduğunun belirtilmesi yüzünden, Anadolu'da mücevher kalitesinde ve boyutlarında elmas kristali içerebilecek volkanik bacaların daha detaylı araştırılması gerekmektedir. Bu konuda araştırma yapmak isteyen çok sayıda amatör ve profesyonel süstaşı avcılarını kılavuz olabilecek jeolojiksel bilgilere ihtiyaç duymaktadırlar. Elmas kristallerini içerebilecek en bilinen iki yatak kayası, kimberlit ve lamproit bacalarıdır. Bunlardan kimberlitik volkanik kayalar Türkiye jeolojisi içerisinde bugüne kadar hiç rapor edilmezken, çok sayıda lamproitik volkanik kayaların varlığı, birçok araştırmacı tarafından ortaya çıkartılmıştır. Bu çalışma, Batı Anadolu'da bugüne kadar ortaya çıkartılan lamproit bacalarının lokalitelerini vermeyi ve böylece elmas aramaya hevesli çok sayıda taş avcısına jeolojiksel, mineralojiksel ve gemolojiksel yol göstermeyi amaçlamaktadır.

Lamproitler üzerine yapılan çok sayıdaki çalışma, Batı Anadolu'nun lamproit bacalarının Alp-Toros-Himalya dağ oluşumu (orojenizi) sonrası, 4.5-20 Milyon yıl aralığında (yani Miyosen dönemi içerisinde) ortaya çıktığını ortaya koymaktadır. Oluşumları, genellikle lav domları, tapalar ve cürüfsü akmalar şeklindedir. Lamproitler en ekzotik ve en nadir manto bileşimli mağmalardan birini temsil ederler. Bu yüzden bileşimleri özeldir. Ancak bu lamproit bacaları, ultrapotasyik jeokimyasal birlikliliklere sahip volkanik kayaların içerisinde oldukça küçük alanlarda yüzlek verirler. Bu nedenle elmas bulmak isteyen kişilerin sadece bu yüzlekleri kazması gerekir. Bu çalışmada bugüne kadar karakteristikleri ayrıntılı incelenen Batı Anadolu'nun 12 lamproit bacası duyurulacaktır. Bunlar; Tekirdağ-Keşan bölgesindeki Doğanca ve Kurucuköy lamproitleri, Afyon-Balçıkhisar bölgesindeki Bahçegüney ve Göktepe lamproitleri, Afyon-İlyaslı bölgesindeki İlyaslı ve Mursalini lamproitleri, Muğla-Bodrum bölgesindeki Bodrum lamproiti, Burdur-Bucak bölgesindeki Bucak lamproiti, Kütahya-Gediz bölgesindeki İlicasu ve Şaphanedağı lamproitleri, ve Kütahya-Emet ve Manisa-Selendi bölgesindeki Ulaşlar ve Kuzayır lamproitleridir.

Sonuç olarak denilebilir ki, üst manto-alt kabuk jeokimyasal bileşimine sahip lamproit bacalarının tümünün anons edilmesi için, orta ve doğu Anadolu bölgelerinden gelecek verilerin de ilave edilmesi gerekir. Böylece Türkiye'deki mücevher kalitesindeki elmas kristallerinin bulunmasında en temel aşama olan lamproit bacalarının envanterinin çıkartılması sağlanacaktır. İkinci aşamada ise, bu lokalitelerin süstaşı avcılarını tarafından ayrıntılı araştırmaları sonucu, Türkiye'de elmasın var olup olmadığı kesin ortaya çıkartılmış olacaktır.

Anahtar kelimeler: Ham elmas, Süstaşı, Süstaşı avcısı, Lamproit bacası, Batı Anadolu.

LAMPROITE PIPES WHICH WOULD INCLUDE DIAMOND CRYSTALS IN WESTERN ANATOLIA

Murat Hatipoğlu^{a,b}, H.Baki Buzlu^a, Yasemin Yardımçı^a, Başak Gürsoy^a

^aDokuz Eylül University, IMYO, Gemology, Jewelry and Design Program,
35380, Buca, İzmir

^bDokuz Eylül University, FBE, Natural Building and Gemstones Program,
35370, Buca, İzmir

(murat.hatipoglu@deu.edu.tr)

ABSTRACT

Researches on the presence of precious stones in Turkey have become increasingly important in recent years. But, there is not yet a concrete finding about the existence of the diamond, which is considered to be the most precious gemstone. On the other hand, because some archaeological records indicate that diamonds have been extracted and used in the ancient Anatolian civilizations, it is necessary to investigate in detail the volcanic pipes that can contain diamond crystals in gem quality and size in Anatolia. Numerous amateur and professional gem-hunters who want to explore in this subject need geological information that can be a guide. The two most common bed-rocks that may contain diamond crystals are the kimberlite and lamproite pipes. While kimberlitic volcanic rocks from them have never been reported in Turkey's geology until now, the existence of many lamproitic volcanic rocks has been discovered by many researchers. This study aims to guide geologic, mineralogical and gemological to numerous gem-hunters who are eager to search for diamonds so as to give the localities of lamproite pipes uncovered so far in Western Anatolia.

Numerous studies on lamproites reveal that the lamproit pipes of Western Anatolia emerged after the Alpine-Taurus-Himalayan mountain formation (orogeny), during 4.5-20 million years interval (i.e. during the Miocene period). Their occurrences mostly are lava domes, plugs and scoriaceous flows. Lamproites represent one of the most exotic and rare mantle-derived magmas. So, their compounds are specific. However, these lamproite pipes become clear very small isolated areas within the volcanic rocks with ultrapotassic geochemical affinities. For this reason, those who want to find diamonds should only dig these faces. In this study, 11 of the lamproite pipes of Western Anatolia, which their characteristics have been studied in detail so far, will be announced. These are as follows; Bahçegüney and Göktepe lamproites in the Afyon-Balçıkhisar region, İlyaslı and Mursalini lamproites in the Afyon-İlyaslı region, Bodrum lamproite in the Muğla-Bodrum region, Bucak lamproite in the Burdur-Bucak region, Ilcasu and Şaphanedağı lamproites in the Kütahya-Gediz region and, Ulaşlar and Kuzayır lamproites in the Kütahya-Emet and manisa-Selendi region.

As a result, it is necessary to add the data from the central and eastern Anatolian regions in order to announce the whole of the lamproite pipes with upper mantle-bottom crust geochemical composition. Thus, the inventory of the lamproite pipes, the most basic stage for the discovery of diamond crystals of gem-quality in Turkey, will be provided. In the second stage, the detailed investigation by the gem hunters of these localities will finally reveal whether or not the diamond exists in Turkey.

Keywords: Rough diamond, Gemstone, Gem hunter, Lamproite pipe, Western Anatolia.